

— Νέσαι καλὰ κυρούλα, ἀπάντησαν οἱ χωρικοί. Ὁρίστε!

Οἱ δύο ἐρχονται (καὶ νῦν, δυνάμεθα εὖ τὴν νῆα καλῶμεν αὐτούς) ἐκαθέστησαν ὀλίγον ἀπωτέρω, περπόμενοι ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ θορυβώδους γένεατος. Μετὰ τὸ τέλος τοῦτου οἱ χωρικοὶ εὐθυμεῖς καταστάσαντες ἤρξαντο ἔδοντες διχόροα ἔσκατα τοῦ χωρίου, πρωτότυπα, ἅπερ εἰλυσάν τὴν προσοχὴν τοῦ νέου.

Φλυαριῶν τὸ ἀννάγωμα.

Ὁ ζωηρότερος πάντων ἐν τῇ συμποσίῳ ἔκειντο τῷ ἀγροτικῷ ἦν νέος Γεώργιος καλούμενος, ἀνεψιὸς τοῦ ἐπιστάτου, ἑγγαμὸς, γινώσκων καὶ τινα κολλυβογράμματα, εὐθυμότατος καὶ καλοῦ λαλίστερος. Διὰ τῶν φωνῶν αὐτοῦ καὶ χειρονομιῶν ἐγώ λημι τοὺς ἔδοντας, ὁ Παῦλος ἀσπείρουμένος, λέγει πρὸς αὐτόν:

— Γεώργιο ἀνεψιέ, γὰρ πῆς πουλὶα νομίζεις;

— Πουλὶα, ἀπὸ τῶν πουλῶν τῶν ἀλλοδαπῶν τοῦ νῆα.

— Νὰ μὴ φωνάζῃς πολὺ, κοινῶς νομίζω οἱ χωρικοὶ.

— Χά! χά! χά! γὰρ πῆς καὶ σὺ αὐγὴ;

— Αὐγὴ, ἀπὸ τῶν αὐγῶν τῶν ἀλλοδαπῶν τοῦ νῆα.

— Βάλε νὰ πιούσῃς! Θουηδὶς ἐπέχου ἡ γενιὰ.

— Καλὴ, μὰ δὲν πᾶγει; ἐρώνησαν πάντες.

— Δὲν πᾶγει; Χρ. Καὶ ἀρπάσας τὴν βρύκαλιν ἤρξατο πίνων εἰτα δίδων αὐτὴν τῷ Παύλῳ, τσουῆς, μωρὲ θεῖε νὰ ἰδῇς πῶς πᾶγει. Ἀκούς δὲν πᾶγει! Πᾶγει καὶ καλοπᾶγει καὶ καλοπαπαπᾶγει! Ἰσὶα μέσῃς τὴν καρδίᾳ τρέχει τεύλογημένο καὶ τὴν ἀνοίγει καὶ τὴν κἀνει τριαντάφυλλο, κατὰ λᾶβες; τριαντάφυλλο, δηλαδὴ εἰς τὴν Ἑλληνιστὴν ῥόδα καὶ τὸ λᾶθι τοῦ γκιουλ-γικγῆ, τὸ καλλίτερον εἰσδῆμα τοῦ Κεζανλίκ, πόλις τῆς Βουλγαρίας κοντὰ τὴν ἑσθλακίαν, δὴ λᾶθι Αἰμός, μέγχο βουνό, Ἰσὶα μὲ τὰ σύννεφα. Μωρὲ ἐκεῖ σου κἀνουν ἕνα κασέρι, νόστιμο ὅσον χοιμέρι καὶ τὸ λέγ βλακμίσιο, γιὰτὶ εἶναι βουνίσιο. Νέχῃς ἀπ' ἐκεῖνο τὸ κασέρι εἰς ἐτοῦτο τὸ λημέρι καμνὴ κατὸσθὴ δράμια, καθ' αὐτὸ πὸ τὰ Βλακίμια καὶ νὰ φῶς καὶ νὰ ἰδῇς! Ὑστερα, φίλε μου, νὰ τρεβήῃς καὶ ἕνα μαῦρο καὶ νὰ τὸ βάλῃς στραβὴ. Αἶ καὶ ἂν δὲν ἔχομε βλακμίσιο, μαῦρο ἔχομε. Καὶ ἀρπάσας τὴν βρύκαλιν κατέπιε πάλιν ἱκανόν ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, εἰτα προσέθηκεν.

Μ. Π. ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΗΣ.

ΝΕΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ.

Ο Χ. MAX NORDAU.

Ἀνάγνωτε τὸ νέον σύγγραμμα τοῦ κ. Max Nordau καὶ θέλετε παραδεχθῆναι ὅτι οὐδὲν ἄλλο κριτικὸν ἔργον τοῦ λοιποῦ πρέπει ν' ἀνάγνωσθαι κατὰ τὴν θὰ πεισθῇσιν ὅτι μόνον οἱ ἰατροὶ ἔχουσι τὸ πρῶτον τῆς κρίσεως ὑγιᾶς τὰ ἔργα τῆς τέχνης, πᾶσα

δὲ ἄλλη κριτικὴ ἀποβαίνει περιττή. Ἀνάγνωτε τὸν Max Nordau καὶ οὐδὲν ἔργον νεωτέρας τέχνης θὰ ἀπεφθῇτε πλέον νὰ διέλθῃτε· διότι ὁ κ. Nordau, δημοσιογράφος καὶ ἰατρός, ἐπιστημονικῶς ἀποδεικνύει ὅτι πάντες οἱ ἐπιστημότεροι καλλιτέχναι καὶ συγγραφεῖς τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος εἰσὶ μωροὶ καὶ ἀνόητοι, ἰδιαζόντες πῶς χαρακτῆρος, οἱ δὲ θαυμάζοντες τὰ ἔργα τῶν εἰδὼν ὑστερικοί, ἢ τοῦλάχιστον νευροπαθεῖς.

Ὁμολογῶ ὅτι ἡ ἰδέα σοβαρῶν ἐπιστημονικῶν λόγων, ὅπως ἀπόσχω τοῦ λοιποῦ παντός ἔργου, ἐβελξέ με πῶς. Ἀλλὰ καὶ φόβος τις κατέλαβέ με πρὸς παραδοχὴν τῶν ἰδεῶν τοῦ κ. Nordau, σκεπτόμενον, ὅτι πρέπει νὰ ὁμολογήσω κατ' ἐμαυτὸν ὅτι ἦμιν ὑστερικός, διότι ἐθαύμασα τινὰς τῶν συγγραφέων, οὓς ἀνοήτους καὶ παλιμπαιδας ἀποδείκνυσιν. Ἐν πλήρει διλήμματι εὐρισκόμενος τις, δι' ὀλίγης καλῆς θελήσεως, δύναται τέλος νὰ σωθῇ.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἄλλοτε ἀνέγνων, ἐν τινι ἀγγλικῇ ἐπιθεωρήσει μακρὰν μελέτην ἐκ σειρᾶς συλλογισμῶν ἀναντιρρήτων, μὴ ἀρκομένων εἰς ἀπλὴν μόνον βεβαίωσιν, ἀλλ' εἰς τὴν διὰ πολυαριθμῶν παραδειγμάτων ἀποδείξιν, ὅτι ὁ Βίκτωρ Hugo συγγραφεὺς ἦν ἄνευ ταλάντου καὶ ποιητικῆς ἀποτρόπαιος. Ἰνα δὲ κάλλιον πείθῃ τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ ὁ κριτικός, ὃς ἐπελήφθη τοῦ ἔργου νὰ καταρρίψῃ τὸν συγγραφέα, ἐφρόντισε νὰ συνοδεύσῃ ἕκαστον τῶν χωρίων αὐτοῦ διὰ μικρᾶς σημειώσεως δηλωτικῆς τοῦ τίτλου τοῦ ἔργου, ἐξ οὗ ἐλήφθη τὸ ἀπόσπασμα, τοῦ τόπου καὶ χρόνου τῆς δημοσιεύσεως, τοῦ ἀριθμοῦ τῆς ἐκδόσεως, τοῦ ἀριθμοῦ τῆς σελίδος, ὅθεν προήρχετο ὁ στίχος κτλ. Εἶχον πλήρη συναισθήσιν ὅτι ἂν εἰς τοιαύτην σελίδα τοῦ δεινός ἔργου ἀνεύρισκον τὸν χωλαίνοντα στίχον, ὁ Βίκτωρ Hugo ἐξάπαντος ἦν ἐλαεινὸς ποιητής.

Μετὰ πολλοὺς διαταγμοὺς ἀπεφάσισα τέλος νὰ προῶ εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν ταύτην, καὶ εὖρον ὅτι ὁ κριτικὸς στίχος, ὃν μοι ἐσημείωσαν, προήρχετο ἐκ τοῦ ὁρισμένου βιβλίου· ἀλλ' εἶδον ἐπίσης ὅτι παρ' αὐτῷ ὑπῆρχον δέκα ἕτεροι στίχοι, ἢ ἑκατὸν, ἢ χίλιοι ἐλαεινῶς ὁμοιωτικοί.

Ἄνευ φόβου λοιπὸν ἀνέγνων τὸ βιβλίον τοῦ κ. Nordau καὶ λέγω ὅτι ἂν καὶ ἐν πολλοῖς ὁμοιάσῃ τὸ περὶ τοῦ Βικτωρος Hugo ἄρθρον τῆς Ἐπιθεωρήσεως οὗδ' ἐν ἡπτόν δὲν εἶναι ἐκ τῶν περιεργωτέρων καὶ διδακτικωτέρων ἔργων, ἅτινα δύναται τις νὰ ἴδῃ, μέχρι τῆς ἀνοητοτέρας προχωροῦν ἀδικίας, ἀλλὰ ὅλπον ζωορὸν φῶς εἰς τὰ ὀλίγον μέχρι τοῦδε διαλευκαίνόμενα ἀντικείμενα, ζωορότατον ἐνίοτε, βλάπτον μᾶλλον ἢ διαφωτίζον.

Θαυμαστὴς γεγόμενος τοῦ Lombroso ὁ κ. Nordau, ἐπεχείρησε νὰ συμπληρώσῃ οὕτως εἰπεῖν τὰς μελέτας τοῦ σοφοῦ τούτου περὶ τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῆς παραφροσύνης. Πρὸς τοῦτο ἐνεβόλυνε εἰς τὰς τῶν ψυχικῶν, διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν παρεκτροπῶν μελέτας τοῦ δόκτορος Morel, τὰς μᾶλλον προσφάτους ἐργασίας τῶν διασημωτέρων φρενολόγων, γάλλων ἢ ἀλλων, τὰς καθημερινὰς ἀνακαλύψεις ὅπως νέας ἐπιστήμης τῆς ψυχολογίας.

Οὕτως ὁκλιθεὶς, ἐπεχείρησε ν' ἀποδείξῃ ἡμῖν ὅτι ἐσμέν, ἂν μὴ παράφρονες, ὅπερ ἐν τῶν ὁρίων τῆς

διαστροφῆς τῆς φύσεως, τοῦλάχιστον εὐρισκόμεθα ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ. Το εἶδος τῶν ἀποδείξεων, ἃς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θέσεως ταύτης ἐξελέξατο, ἐστὶν ἀπλουστάτων. ἢ ἐπιστήμη ἀσχολεῖται ὅπως εἰσαγάγῃ σημεῖα φυσικὰ ἢ διανοητικὰ, δι' ὧν ἡ ἀλλοίωσις αὐτῇ δύναται νὰ διαγνώσῃ. Ὁ κ. Nordau, μὴ δυνάμενος νὰ ἐπενέγκῃ τὰς ἀναγκαίαις περὶ τῶν συγγραφῶν καὶ καλλιτεχνῶν φυσικὰς ἀποδείξεις ἀρκεῖται εἰς διανοητικά· ὅλον δὲ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐστὶ μακρὰ πραγματεία, καταδεκνύουσα ἡμῖν ὅτι πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ παρατηρηθῇ ἐν τοῖς ποιήταις, τοῖς ζωγράφοις, τοῖς μουσικοῖς, ἐν ἅκρᾳ εἰσίσκεται συμφωνίᾳ μετὰ τὰ σημεῖα, δι' ὧν διαγινώσκεται ἡ ἀλλοίωσις τῆς φύσεως.

Δὲν δύναμαι νὰ διαφιλονικίω τὴν ἱατρικὴν ταύτην θεωρίαν· τὰ ἐξαγόμενα, ἅπερ οἶδε· ὁ κ. Nordau, φαίνονται ἀρκούντως πειστικά. Θ' ἀρκέσθῃ ν' ἀναφέρω, μετὰ τῶν γενομένων ὑπ' αὐτοῦ προσεγγίσεων, τινὰς τῶν χαρακτηριστικωτέρων, αἵτινες θὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τὸ νὰ δεῖξωσιν τὴν τύφλωσιν, μεθ' ἧς ὁ κ. Nordau ἔγραψεν ὅλον αὐτοῦ τὸ βιβλίον.

Οὕτω π. χ. πρέπει νὰ ὁμιλήσῃ τις περὶ τῶν σχολῶν, αἵτινες ἀπὸ πέντηκοντάδος ἐτῶν ἀρκούντως ἐπληθύνθησαν. Πᾶς κριτικὸς ὁξύνους καὶ εὐσυνείδητος, ἥθελε παρατηρήσει ὅτι αἱ σχολαὶ αὗται ὑπῆρξαν μᾶλλον πλάσται ἢ πραγματικαί, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐπενόηθησαν οὐχὶ ὑπὸ τῶν καλλιτεχνῶν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς μᾶλλον τῆς κριτικῆς, ἢ ἀπλῶς ὑπὸ δημοσιογράφων ἐριθυμούντων νὰ δώσωσι μορφήν μεγάλῃς κριτικῆς εἰς μικρὰ ἄρθρα, μᾶλλον δὲ ὅπως ἀπαλλαγῶσι τοῦ κόπου ἰδίας ἐκάστου βιβλίου ἢ ἔργου ἐξετάσεως.

Ἄλλ' ἡ παρατήρησις αὕτη ἐκόλυσεν τὸν κ. Nordau νὰ ἐπωφεληθῇ τῶν στιγμάτων τῶν νευρικῶν ἀσθενειῶν. Οἱ νευροπαθεῖς ζητοῦσιν ἀλλήλους καθά ἡμεῖς, καρίστως ἀνέγνω πού εἰς συλλογὴν ἱατρικῶν παρατηρήσεων. Καὶ πᾶσα ἀφομοίει τὴν ὑστάτιν τῶν αἰσθητικῶν σχολῶν πρὸς τὸν συνδυασμὸν δύο βλακῶν, ἢ μᾶλλον πρὸς τὴν ἰδουσίαν συμμορίων καταδικῶν. Ἀς μαρτυρήσῃ ὁ Liszt περὶ τοῦ πρὸς τὸν Wagner ἐνθουσιασμοῦ του. Ὁ κ. Nordau θὰ ἴδῃ ἐν τούτῳ σημεῖον ἐκφυλισμοῦ δι' ἀμφοτέρους. Συμφιλιοῦνται ὡς ποιοῦσιν οἱ βλάκες, θὰ εἴπῃ. Οὐδὲν ἄλλο λοιπὸν δύνανται νὰ ὦσιν ἢ βλάκες. Ἐγγώρισα κοφάλαζον, βλάκα, ὅστις μόνον εὐχαρίστησιν εἶχε νὰ ἐπιδιορθῶν παλαιὰ ὑποδήματα, ἔργον, εἰς ὃ μετὰ πάθους ἐπεδίδοτο. Θὰ ἐρωτήσω τὸν κ. Nordau ἂν πρέπει νὰ συμπεράνω ἐκ τούτου ὅτι πάντες οἱ ὑποδηματοποιοὶ εἰσὶ κοφάλαζοι καὶ βλάκες, πρότερον μόνον ὀλίγον διαφέρον.

Ἄφ' οὗ κ. Nordau πότεται διὰ τὸν Wagner καὶ Liszt ὅτι ἡ φιλία τῶν εἶναι σημεῖον ἀλλοιώσεως τῆς φύσεως, διὰ τὸ δὲν συμπεράναι τοῦτο καὶ διὰ πᾶσαν φιλίαν. Διὰ τὴν ἐπίσης δὲν γνωρίζει ἐν τῶν στιγμάτων τοῦ ἐκφυλισμοῦ, ἐν τῇ φιλίᾳ, τῇ συνεννόσῃ τοὺς Goethe καὶ Schiller, τοὺς δύο συγγραφεῖς, οὗς θαυμάζει ἀνεξαρτήτως. Θὰ ἐρωτήσω ἐπίσης τὸν κ. Nordau διὰ τὴν κατρεία τοῦ Wagner εἶναι ἀποδείξις γενικοῦ ὑστερησμοῦ, ἢ δὲ κατρεία τοῦ Goethe, ἥτις ἐποικνῶσε μετὰ ἀριθμὸν ἀνοησίων, δὲν εἶνε.

Θέλετε καὶ ἄλλα παραδείγματα τοῦ υπερβολικοῦ

τρόπου τοῦ κ. Nordau; Παρατήρησα, λέγει, ὅτι βλάκες τινες κατέχονται ὑπὸ τῆς μανίας τοῦ γράψαι ἀποτελοῦσιν δὲ ὁρὸν τῶν γραφομένων. Ἴδου λοιπὸν πάντες οἱ ἀνθρώποι, οἵτινες πολλὰ παρηγάγον, τοῦλάχιστον ἐκείνοι, οἵτινες ἀπαρθεσκουσι τῷ κ. Nordau, χαρακτηρίζονται καὶ αὐτοὶ ὡς γραφομανεῖς καὶ τάσσονται ἐν τοῖς μωροῖς καὶ παλιμπαῖσιν. Ἡ τάσις αὕτη ἐστὶν ἀληθὲς υπερβολικὴ καὶ παιδαριώδης, πρὸ παντός, ὅταν γνωρίζωμεν ὅτι ὁ κ. Nordau ἐκ τῶν γονιμωτέρων ἐστὶ συγγραφῶν τῶν ἡμετέρων χρόνων.

Τελευταῖον παράδειγμα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐφαρμοζόμενον περὶ τῶν καλλιτεχνῶν τῶν κλαϊκῶν παρατηρήσεων. Ἀς μὴ ἐλθῶσι νὰ υπεραόπισωσι τὸν Wagner ὅτι ἦτο μουσικός, λέγει ἡμῖν ὁ κ. Nordau. Ὁ σοφὸς Sollier δὲν εἶπεν ὅτι ἦν ἀκριβὲς μίς τῶν λεπτομερειῶν τῶν βλακῶν καὶ παλιμπαῖδων, τὸ ἔχειν τάσιν πρὸς τὴν μουσικὴν; Ὁ Lombroso δὲν ἀναφέρει ἀριθμὸν συμπτωμάτων παραφροσύνης, καθ' ἣν οἱ φρενοβλαβεῖς τεθέντες ὑπὸ πορρωτάτης, μέγα ἐδείκνυνον μουσικὸν ταῖαντων. Τέλος ἡ μουσικὴ θὰ ἐπιπροσέσθῃ ὁ κ. Nordau, οὐδένα ἄλλον δυνάμεν νὰ ἔχῃ σκοπὸν ἢ τὴν γένεσιν συγμνήσεων, δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὴν δι' ὅλους τοὺς εἰς αὐτὴν ἐπιδιδόμενους, σημεῖον ἐκφυλισμοῦ τῆς φύσεως. Ἐὰν ὁ κ. Nordau ἔχῃ δίκαιον, διὰ τὴν ἀλλαγὴν ἀναφέρει ἡμῖν τὸν Beethoven.

Ἄλλως τε ὁ κ. Nordau καλῶς γνωρίζει πού δύνατο νὰ φέρῃ αὐτὸν ἢ θεωρίαν αὐτήν. Πρόδοδος κατ' αὐτὸν ἐστὶν ἡ προδικτικὴ γνώσεως ἐπὶ μᾶλλον πολυαριθμῶν ἐπὶ μᾶλλον σαφῶν, συνηρηολογούμενων, τεταγμένων ἀναλόγων τῆς ὁσίας των. Πᾶν τὸ μὴ συντελοῦν πρὸς τὴν σκοπὸν τοῦτον, εἶναι δύναμις σπαταλουμένη δι' αὐτόν. Πᾶν τὸ συντελοῦν εἰς ἀνάπτυξιν τῆς συμπαθείας, δυνάμενον λοιπὸν νὰ ἐνεργήσῃ πρὸς βλάβην τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ἐπιστροφὴ ἐστὶ πρὸς τὰ ὀπίσω, σημεῖον ἐκτροπῆς τῆς φύσεως.

Δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι σκοπὸς τῆς τέχνης ἐστὶν ἡ ἀνάπτυξις τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ἢ προδικτικῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον γνώσεως;

ὑπεραόπισται τινες τῆς καλουμένης ἐπιστημονικῆς τέχνης διδουχισθῆσαν τοῦτο. Ἡ τέχνη δὲν δύναται νὰ ἢ ἐπιστημονικὴ. Ὡφελίμων ἥδεον εἶσθαι εἰς τὴν καλλιτέχνῃς ἢ ἐν γνῶσει τῆς συγχρόνου του ἐπιστήμης, τῆς συγχρόνου του πνευματικῆς ζωῆς; Ἀπὸ τῆς ἀπαντᾷ ἐν ὅλῳ ἀποτελοῦσι μέρος τῆς ζωῆς καὶ οὕτω δύναται νὰ ὦσιν πηγὴ συγκινήσεως ἀλλὰ τέλος ὁ σκοπὸς τῆς τέχνης δὲν εἶναι ν' αὐξήσῃ τὴν πηγὴν τῶν γνώσεων. Τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ διδάσκῃ τὴν τέχνην καὶ ταυτοχρόνως παράγῃ καὶ συναισθηματά, ἐστὶν νὰ βαίνει ἐναντίον τοῦ νόμου τῆς διαστολῆς, ἐνθα ὁ κ. Nordau ἀναγνωρίζει ἀναντίστοιχον σημεῖον προόδου. Οὕτω λοιπὸν οὐ μόνον ἡ μουσικὴ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι τέχναι θέλουσιν εἶναι σκοπὸν ὀρισμένον, ἀκριβῆ, εἰς τὰς δυνάμεις τῆς συγκινήσεως ἀπευθυνόμεναι. Ἐνταῦθα βλάπτει ὁ κ. Nordau ὁπισθοδρομῆσιν ἐν τῷ παρελθόντι. Πᾶσα λοιπὴν τέχνη ἠθελεν εἶσθαι σημεῖον ἐκφυλισμοῦ τῆς φύσεως.

Πέποιθα ὅτι ὁ κ. Nordau δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ τὸ ἐπιβεβαιώσῃ.

« Ἀφεύκτως τὸ προσεχὲς αὐτοῦ ἔργον θὰ εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θέματος τούτου. Ἦδη ἀφίνει νὰ τὸ διδῶσιν ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τοῦ παρόντος ἔργου! « Ἡ ἐπιστήμη » λέγει οὗτος « δὲν ἐδίδασκε τὰ καταστρέφει τὴν πίστιν, ἥτις ποιικιλοτρόπως, ἦν σωτήριος τῇ ἀνθρωπότητι, ὅσον ἡ τέχνη δὲν ἦτο. Δὲν θὰ διδάσῃ λοιπὸν νὰ καταστρέφῃ τὴν τέχνην, καθ' ἣν ἡμέραν θὰ πεισθῇ ὅτι ἡ τέχνη κατέστη ἀδυναμία καὶ ἀσθένεια τῆς ἀνθρωπότητος ».

Ὅπως ὁ κ. Nordau ἀναπτύξῃ τὴν ιδέαν ταύτην, ἀναγκαῖον θὰ ἦτο ν' ἀρνηθῇ τινὰς τῶν ιδιῶν αὐτοῦ θαυμασῶν, τὸν Μιχαήλ Ἀγγελοῦ, τὸν Λεονάρδον, τὸν Shakespeare, τὸν Servantes, τὸν Μολιέρου, τὸν Beethoven, τὸν Tourguenew καὶ τὸν κ. Γεώργιον Ohnet, διότι εἶναι μία τῶν παρηγοριῶν τοῦ κ. Nordau, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ καλοὶ ἄνθρωποι, ὅπως ἀγαπήσωσι τὸν κ. Ohnet. Ἀναγκαῖον λοιπὸν θὰ ἦναι ὁ ἀπαρνηθῇ ὁ κ. Nordau τοὺς θαυμασμοὺς τούτους, ἀλλὰ δὲν ἀμφισβάζω ὅτι θὰ τὸ πράξῃ ἐπιπολαιῶς· καθότι ἐν τῷ παρόντι αὐτοῦ βιβλίῳ ἀφίνει νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ἄλλοτε ὑπερήκοισεν τὸν Wagner καὶ ἐθαύμασε τὸν κ. Zola. Ὡστε δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι φράσεις τινὲς δικαιολογηθῶσιν θὰ τῷ ἐξαρκέσωσιν, καθ' ἣν ἡμέραν θὰ θελήσῃ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι τὸ εἶναι τινα καλλιτέχνην καὶ ἀγαπᾶν τὰς ἐνδείξεις τῆς τέχνης εἶναι τὸ σημεῖον ἀδυναμίας τοῦ νοῦ, ἡ νευρικῆς ἀσθενείας, ὥστε πρέπει νὰ ἐργασθῇ ἡ ἐπιστήμη ὅπως μᾶς ἰατρύσῃ.

Ἐννοεῖ τις ὅτι ἐξελεξάμεν σκοπίμως ὑπερβολικὰ παραδείγματα, ἵνα καναδείξω ποῦ δύναται νὰ καταλῇ ἡ μέθοδος, ἣν μεταχειρίζεται ὁ κ. Nordau. Ἀλλὰ πόρρω ἀπὲξ τοῦ νὰ διίσχυρισθῇ ὅτι παντελῶς ἠπατήθη, σκοπῶν νὰ εὕρῃ σχεδὸν ἀμοιβαίαν μεταξὺ τύπων τινῶν καλλιτεχνικῆς δρασεως καὶ ἐνδείξεων ιδιῶν τινῶν ἀσθενειῶν. Ἀπλῶς δὲ λέγω ὅτι περιστέλλων τὰς ἐνδείξεις του εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς τέχνης, ὁ ἀφίρει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῆς ιδέας μέγα μέρος τῆς ἰσχύος, ἣν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, διότι τέλος, ἀφοῦ τὸ νευρικὸν ἡμῶν σύστημα εἶναι τὸ πρῶτον ἐνεργοῦν αἷτιον πασῶν τῶν ζωϊκῶν, φυσι- κῶν, διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν ἡμῶν ἐνδείξεων, θὰ ἥρμοζε τοῦλάχιστον νὰ ὑποδείξῃ ὅτι ἅπασι αὗται αἱ ἐνδείξεις τῆς ἐπιστήμης ὡσαύτως καὶ τῆς τέχνης ἠδύνατο νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν, ἐξαγόμενον ἀναντιρροήτως ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Nordau, διὰ τὸν θελήσοντα νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ποιούμενον τὸ ἐπόμενον συμπεράσμα: ὅτι « ἡ ἐπιστήμη εἶναι πάντοτε ἡ υἡγία, ἡ δὲ τέχνη πάντοτε ἡ ἀσθένεια ».

Ὁ κ. Nordau εὐχαρίστως ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἀπειροσταὶ ἀποκρῶσεις διαχωρίζουσι τὴν κατάστασιν τῆς υἡγίας ἀπὸ τῆς τῆς ἀσθενείας· ἐκριθέστερον θὰ ἦτο νὰ εἴπῃ ὅτι ἐκεῖνο, ὅπερ ὀνομάζομεν κατάστασιν υἡγίας ἐστὶν ἡ καταφανὴς ὑπεροχὴ τῶν υἡγίων στοιχείων ἐπὶ τῶν νοσογόνων. Πολλὰ ὀλίγα εἰσι τὰ ὄντα, ἐν οἷς αἱ δύο αὗται τῶν στοιχείων κατηγορίαι δὲν δύνανται νὰ συναντηθῶσιν. Καὶ ἐὰν παρεθῇ τὰ

πράγματα ὑπ' αὐτὴν τὴν ὄψιν θὰ ἔλεγεν πλείονας ἀληθείας, ὅ· ἀπέδιδε πλείονα δικαιούσιν.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἠθέλομεν ἀπολέσει τὸ ὕψος πικροῦ οἴστρου ὅπερ ὁ κ. de Wyzewa ἐσημείωσεν ἠδὴ καὶ ὅπερ εἶναι πολὺ μᾶλλον τῶν ἀρχῶν τοῦ κυρίου Nordau, μία τῶν αἰτιῶν δι' ἣν ἀναγινώσκουσι τὸ βιβλίον του μετὰ ζωηρᾶς εὐχαριστήσεως: Διότι ὁ κ. Nordau μάλιστα συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἡ λέξις ἀσθένεια, οὐδεμίαν, ιδέαν μομφῆς συνεμφαίνει, καὶ ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν ἔχει πλέον ν' ἀναθεματίσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ ἐκφυλισμοῦ ἐνὸς Tolstoi, ἐνὸς Zola καὶ ἐνὸς Hbsen, ὅσον δὲν ἀναθεματίζεται ἡ παθολογικὴ κατάστασις ἀνθρώπου, προσδύληθέντος ὑπὸ τύφου, χολέρας. Εἶναι μᾶλλον σχεδὸν ἐπιεικὲς πρὸς τοὺς καταδικαίους πάσης κατηγορίας. Ζητεῖ μᾶλλον νὰ τοὺς ἀποκεφαλίσωσιν ἀλλὰ μὲ ὕψος ἀνδρός ἀποδεικνύοντος ὅτι τοῦτο γίνεται ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ μεγαλείτερον καλὸν τῆς Κοινωνίας, καὶ ὅτι οὐδὲν προσωπικὸν μῖσος πρὸς αὐτοὺς ἔχει. Ἐξ ἐναντίας, ὁ κ. Nordau θὰ εἶχε μυστικὰ μίσους αἰτία κατὰ τῆς τέχνης καὶ τῶν καλλιτεχνῶν;

Ἐπεταί τὸ τέλος.

JEAN THOREL.

(Μετάρρχεις Ι. Φ. ΜΠΟΡΝΟΖΗ.)

Ο ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΓΑΡΥΘΕΙΣ ΣΥΛΛΕΞΜΟΣ

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΚΗΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΙΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΝ.

Ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἐναπλάσει τῶν Ἀθηνῶν ἀναγινώσκομεν τάδε:

« Παρὰ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ ἐφημερίου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας κ. Σ. Daves Δ. Θ. πληροφορούμεθα περὶ τῆς ἐν Λονδίνῳ ἰδρύσεως Συνδέσμου ἐγκρίτων κληρικῶν, καθηγητῶν τῶν ἐν Ὁξωνίᾳ καὶ Κανταβρυγίᾳ πανεπιστημίων καὶ διατρεπῶν ἄλλων προσώπων, προτιθεμένων τὴν φιλικὴν πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν προσέγγισιν. Ἡ ἐφημερίς Guardian τῆς 14 Ἰουνίου, ἀναγγέλλουσα τὴν σκοπὴν τοῦ τοιοῦτου ἰδρύματος καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ διαρκoῦς αὐτοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου, δημοσιεύει τὸ ἐξῆς ἄρθρον, ὅπερ ὁ ῥηθεὶς σεβάσμιος καὶ φιλέλλην κληρικὸς εὐχεστήθη νὰ πέμψῃ, ἐν μεταφράσει, πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, εὐχαρίστως δὲ καταχωρίζομεν ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς « Ἀναπλάσεως », γνωρίζοντες τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν τὴν τάσιν καὶ τὰς συμπαθείας τὰς ὁσημέραι, ἐν πνευματικῷ, ἀναπτυσσομένας ἐπὶ τῇ πολυποθῇ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνότῃ! Τὸ ἀγγλικὸν φύλλον οὕτως ἐκφράζεται. »

« Αἱ ἐν ταῖς στίλαις τῆς ἐφημερίδος ταύτης συνεχεῖς συζητήσεις περὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀποδεικνύουσι τὸ μέγα ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῇ θέσει αὐτῆς αἰσθάνομεθα, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἑλλειψιν ἐταιρισμοῦ καταλλήλου πρὸς μύφωσιν τῆς περὶ αὐτῆς κοινῆς γνώμης. Τοιαύτην μελέτην τινὲς θεωροῦσι πρακτικῶς σκοποῦ στερουμένην. Κατ' αὐτοὺς ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ συμβαδίζῃ τῇ προόδῳ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ λαοῦ, καταλείπομένων ὡς ἀχρήστων καὶ ἀπρηχαιωμένων τῶν ἱστορικῶν μόνον ἀξίαν ἔχοντων θεσμῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ φρόνημα τοῦ ἀγγλικοῦ κλήρου αἱ Ἐκκλησίαι τῆς ἀνατολῆς τοῦναντίον ἀποτελοῦσι ζωσαν πρᾶγματι κότῃτα. Ἄν ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἦτο ὁ μόνος